

การเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาเมื่อปีการศึกษา ๒๕๒๕ จากมหาวิทยาลัยปิดในกรุงเทพมหานคร

สมเกียรติ ชอบผล

ปัญหาการวิจัย

กำลังแรงงานนับเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ ประเทศที่มีกำลังแรงงานมาก และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เป็นประเทศที่มีกำลังผลิตสูง เนื่องจากบุคคลในวัยแรงงานมีงานทำเต็มที่ มีผู้ว่างงานทั้งผู้ทำงานต่ำระดับ และผู้ว่างงานโดยเปิดเผยอยู่น้อย ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่ไม่สามารถนำกำลังแรงงานมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ มีผู้ว่างงานมาก จะมีกำลังผลิตต่ำและการพัฒนาประเทศทำได้ช้า การใช้ประโยชน์กำลังคนไม่เต็มที่จึงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนาในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์กำลังคนระดับสูงได้ไม่เต็มที่ บุคคลวัยแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเหล่านี้ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี แต่ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จะเป็นการสูญเสียอย่างน่าเสียดาย เพราะเงินที่ลงทุนทั้งในรูปของค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปเพื่อการศึกษาอันมีค่ามาก

ในประเทศไทยบัณฑิตสาขานิติศาสตร์และศึกษาศาสตร์ เป็นสาขาที่มีปัญหาการมีงานทำมากที่สุด เพราะมีอัตราการว่างงานของบัณฑิตสูงกว่าบัณฑิตสาขาอื่น ๆ การไม่มีงานทำของบัณฑิตทั้งสองสาขานี้เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการศึกษาให้เห็นภาพอย่างชัดเจน เพื่อลดการสูญเสียในการจัดการศึกษาและทำให้มีการใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างเต็มที่ แนวทางในการศึกษานี้ไม่ได้มุ่งเน้นที่การลดปริมาณการว่างงานรวมของประเทศ แต่มุ่งที่จะศึกษาปัญหาการใช้ประโยชน์กำลังคนไม่เต็มที่ในรูปของการว่างงานโดยเปิดเผย และการทำงานต่ำระดับของหน่วยแรงงานแต่ละหน่วยว่ามีความรุนแรงของปัญหาเพียงใด ศึกษาช่องทางที่เป็นไปได้ในการลดความรุนแรงของปัญหา เพื่อสามารถช่วยให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเข้าสู่แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างงานชิ้นใหม่ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะงานตลอดจนช่วยให้มีความรู้และทักษะสามารถแข่งขันกับคนอื่น ๆ เข้าทำงานได้

ความสำคัญของการวิจัยนี้มุ่งจะศึกษาในรายละเอียดถึงลักษณะงานของบัณฑิตได้แก่ การมีงานทำเต็มที่ การทำงานต่ำระดับ และการว่างงานโดยเปิดเผย โดยมุ่งไปที่การทำงานประเภทไม่ตรงสาขาที่ศึกษามา เพื่อจะหาทางให้บัณฑิตรุ่นใหม่นี้ได้มีการทำงานประเภทนี้มากขึ้น ในอนาคตเพื่อเป็นการขยายตลาดแรงงานของบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ออกให้กว้างขวาง

ยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาในการจัดหลักสูตร ประสบการณ์ ตลอดจนสร้างเสริมเจตคติให้แก่บัณฑิตให้เอื้อต่อการทำงานประเภทนี้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นคุณลักษณะส่วนตัวของบัณฑิต กระบวนการทำงาน และความคิดเห็นต่องานที่ทำ และเหตุผลที่บัณฑิตยังหางานทำไม่ได้ในกลุ่มวิชาสาขานิติศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งทำการศึกษาในระดับจุลภาคเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่กำลังแรงงาน ผลการเข้าสู่กำลังแรงงาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ และการศึกษารายกรณี โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๑. ในด้านกระบวนการและผลการเข้าสู่แรงงาน ทำการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

๑.๑ ศึกษาผลการเข้าสู่กำลังแรงงานเพื่อให้ทราบว่าบัณฑิต ๖ ประเภท ได้แก่ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ตรงสาขา บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา บัณฑิตทำงานต่ำระดับตรงสาขา บัณฑิตทำงานต่ำระดับไม่ตรงสาขา บัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย และบัณฑิตอยู่นอกกำลังงานแต่ละประเภท มีจำนวนเท่าใด

๑.๒ ศึกษาลักษณะงานของบัณฑิตมีงานทำแต่ละประเภทว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

๑.๓ ศึกษาว่าบัณฑิตว่างงานเนื่องมาจากสาเหตุใด

๑.๔ ศึกษาว่าบัณฑิตมีความคิดเห็นอย่างไรต่องานที่ทำ

๒. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลของการเข้าสู่กำลังแรงงาน ด้านคุณลักษณะส่วนตัว และกระบวนการทำงานของบัณฑิตให้ทราบว่า บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงาน มีคุณลักษณะส่วนตัวและกระบวนการทำงานแตกต่างกันอย่างไร

๓. ศึกษากรณี เพื่อให้ทราบความต้องการด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานของบัณฑิตทำงานไม่ตรงสาขา เหตุผลในการว่างงาน และความคาดหวังของบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ บัณฑิตสาขานิติศาสตร์และศึกษาศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๒๕ จากมหาวิทยาลัยปิดในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเปิดสอนสองวิชานี้ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลุ่มตัวอย่างเลือกมาตามสัดส่วนของประชากรแต่ละมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนทั้งหมด ๔๐๐ คน จากกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คนนี้ได้คัดเลือกบัณฑิตที่ทำงานไม่ตรงสาขาทั้งบัณฑิตมีงานทำเต็มที่และทำงานต่ำระดับให้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจงโดยใช้รายได้

สูงสุดเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา ๔ คน บัณฑิตทำงานต่ำกว่าระดับไม่ตรงสาขา ๔ คน รวม ๘ คน จากสาขานิติศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์อย่างละเท่า ๆ กัน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับสัมภาษณ์รายกรณี

๒. ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษานี้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่แรงงานของบัณฑิตด้านต่าง ๆ ๓ ประเภทคือ

๒.๑ คุณลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การร่วมกิจกรรมขณะเรียน ความสามารถทางการเรียน สถาบันที่สำเร็จการศึกษา ลักษณะงานในอุดมคติ เชื้อชาติ ประสบการณ์พิเศษ เพศ อายุ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

๒.๒ กระบวนการหางาน ประกอบด้วยการรับข่าวสารแรงงาน ทางเลือกในการสมัครงาน โอกาสการได้งานตามทางเลือก การฝากงาน จำนวนครั้งที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการหางาน ระยะเวลาหางาน และการเปลี่ยนงาน

๒.๓ ลักษณะงานและเหตุผลในการว่างงาน ประกอบด้วย

ก. ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะงานที่ได้ ศึกษาเกี่ยวกับรายได้ ชั่วโมงทำงาน งานที่ได้ตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมาหรือไม่ และประเภทของงาน (ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน หรืองานส่วนตัว)

ข. ความคิดเห็นต่องานที่ได้ ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นในด้านความมั่นคงของงาน ความพึงพอใจในงาน ความต้องการเปลี่ยนงาน

ค. เหตุผลในการว่างงาน

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูล แบบสอบถาม ประกอบด้วยแบบสอบถามย่อย ๆ ดังนี้

๑. คุณลักษณะส่วนตัวของบัณฑิตเป็นแบบเลือกตอบและให้เติมข้อความ
๒. กระบวนการหางานทำเป็นแบบเติมข้อความในรายการที่ให้ไว้
๓. ลักษณะงานที่ทำได้เป็นแบบให้เติมข้อความ
๔. ลักษณะงานในอุดมคติเป็นมาตราส่วนประเมินค่า ๓ ระดับ
๕. ความมั่นคงของงานเป็นมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ
๖. ความพึงพอใจในงานเป็นมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ
๗. ความต้องการเปลี่ยนงานเป็นมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ

แบบสัมภาษณ์มี ๒ ชุดคือ

๑. แบบสัมภาษณ์บัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย ประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนตัว กระบวนการทำงาน เหตุผลในการว่างงาน ความคิดเห็นต่อหลักสูตร และการบริการทางวิชาการ ในมหาวิทยาลัย

๒. แบบสัมภาษณ์บัณฑิตทำงานไม่ตรงสาขา ประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนตัว กระบวนการทำงาน ความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการทำงาน ความคิดเห็นต่อหลักสูตร และการบริการทางวิชาการในมหาวิทยาลัย ความคิดเห็นต่องาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารและระเบียบ เป็นแบบฟอร์มกรอกรายละเอียดเรื่อง เพศ อายุ เชื้อชาติ อาชีพบิดา สถาบันที่สำเร็จการศึกษา

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๔.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากระเบียบประวัติ

๔.๒ การใช้แบบสอบถาม โดยส่งทางไปรษณีย์ และมีการติดตามทวงถาม ๑ ครั้ง ในกรณีที่ไม่มีตอบ แล้วสุ่มตัวอย่างแทนจำนวนคำตอบที่ยังขาดอยู่จนได้คำตอบครบตามต้องการ

๔.๓ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เองจากกลุ่มตัวอย่างเจาะจงที่กล่าวถึงใน ข้อ ๑

ผลของการศึกษาวิจัย

๑. กระบวนการเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิต

จากกลุ่มตัวอย่างบัณฑิต ๔๐๐ คน เป็นบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ ๒๐๐ คน และสาขา ศึกษาศาสตร์ ๒๐๐ คน บัณฑิตมีคุณลักษณะส่วนตัว และกระบวนการทำงาน โดยสรุปดังนี้ คุณลักษณะ ส่วนตัวทางสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง บิดาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพรับราชการ และค้าขายเป็นส่วนใหญ่ บิดามารดาส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย ขณะเรียนอยู่ บัณฑิตส่วนใหญ่ได้เข้าร่วม กิจกรรมของมหาวิทยาลัย โดยไม่มีตำแหน่งในคณะกรรมการนิสิต บัณฑิตส่วนใหญ่มีความสามารถ ทางการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและบัณฑิตเหล่านี้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จากสถาบันในสังกัดกรมสามัญศึกษา และเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง แต่บัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์ บางส่วนสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ขณะเรียนอยู่บัณฑิตส่วนใหญ่ได้เข้ารับการอบรมพิเศษน้อย เมื่อพิจารณาจากจำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม แต่มีระยะเวลาของการอบรมคิดเป็นชั่วโมงสูง พอสมควร โดยที่บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีระยะเวลาการเข้ารับการอบรมสูงสุด ส่วนเรื่อง เพศ และอายุของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย ๒๒.๗๐ ปี เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย บัณฑิตส่วนใหญ่มีลักษณะค่อนข้างเลือกงาน ต้องการทำงานตามอุดมคติของตนเอง

๑.๑ ผลของการเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิต

การวิเคราะห์ผลการเข้าสู่กำลังแรงงานเป็นรายปีของบัณฑิต พบว่า ในปีการศึกษา ๒๕๒๖ อันเป็นปีการศึกษาแรกที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษา มีบัณฑิตประมาณครึ่งหนึ่งมีงานทำ บัณฑิตสาขานิติศาสตร์ส่วนใหญ่ได้งานไม่ตรงสาขา และบัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่ได้งานตรงสาขา ในปีการศึกษา ๒๕๒๗, ๒๕๒๘ จำนวนบัณฑิตมีงานทำสาขานิติศาสตร์เพิ่มเป็นร้อยละ ๗๐.๕๐ และ ๗๖.๕๐ สาขาศึกษาศาสตร์เพิ่มเป็น ร้อยละ ๗๓.๕๐ และ ๙๓.๕๐ ตามลำดับ แสดงว่ากระบวนการเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิตต้องใช้เวลา เมื่อเวลาผ่านไปบัณฑิตที่ว่างงานอยู่สามารถหางานได้ทั้ง ๆ ที่ต้องแข่งขันกับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกมาใหม่

เมื่อจำแนกประเภทบัณฑิตตามสาขาการศึกษา พบว่า บัณฑิตสาขานิติศาสตร์ได้งานทำประเภททำงานเต็มที่ไม่ตรงสาขาสองสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๐ และทำงานเต็มที่ตรงสาขาคิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐๐ เท่านั้น ส่วนบัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์ได้งานทำประเภททำงานเต็มที่ตรงสาขาสองสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕๐ และทำงานไม่ตรงสาขาคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๐ เท่านั้น

๑.๒ ลักษณะงานของบัณฑิต

๑.๒.๑ ประเภทของงานของบัณฑิต

ในด้านประเภทของงานของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตทั้งหมดมีงานทำในบริษัทและธุรกิจเอกชนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓๐ รองลงมาได้แก่ การทำงานในหน่วยราชการ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๐ ซึ่งมีอัตราใกล้เคียงกัน เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการมีงานทำของบัณฑิตรุ่นใหม่ว่ามีแนวโน้มไปสู่งานในบริษัทและธุรกิจเอกชนมากขึ้น

๑.๒.๒ รายได้ของบัณฑิต

บัณฑิตที่มีรายได้สูงสุดได้แก่ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา ทั้งสาขานิติศาสตร์และศึกษาศาสตร์

๑.๒.๓ ชั่วโมงทำงาน

บัณฑิตที่มีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา มีชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์โดยเฉลี่ยสูงสุด

๑.๒.๔ เหตุผลการว่างงานของบัณฑิต มีเหตุผลสำคัญ ๒ ประการคือ หางานไม่ได้และไม่ทราบแหล่งงาน ทำให้หางานได้ในวงแคบ

๑.๓ ความคิดเห็นต่องานของบัณฑิต

ตัวแปรด้านความคิดเห็นต่องานที่นำมาศึกษาได้แก่ ความมั่นคงของงาน ความพึงพอใจในงานและความต้องการเปลี่ยนงานของบัณฑิต ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรทั้ง ๓ ไม่มีความแตกต่างระหว่างบัณฑิตที่มีงานทำทั้ง ๔ ประเภท อาจเป็นได้ว่าในสภาพการณ์ปัจจุบัน

จำนวนคนมีมากกว่างาน ดังนั้น บัณฑิตจึงต้องทำงานที่หาได้ แม้จะมีความรู้สึกไม่ค่อยมั่นคงและไม่ค่อยพึงพอใจงานมากนักแต่บัณฑิตไม่อยากจะเปลี่ยนงานใหม่ เพราะมีความเสี่ยงต่อการไม่มีงานทำสูง ซึ่งให้เห็นว่าในสภาวะการณ์ปัจจุบัน บัณฑิตมีความจำเป็นต้องหางานทำ และทำงานนั้นในชั่วขณะหนึ่งจนกว่าจะมีโอกาสที่จะหางานใหม่ ซึ่งอาจเป็นงานที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของตัวเอง

๒. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลของการเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิต

๒.๑ ตัวแปรด้านคุณลักษณะส่วนตัวของบัณฑิต

๒.๑.๑ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่แตกต่างกัน

๒.๑.๒ การร่วมกิจกรรม บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีคุณลักษณะด้านการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน กล่าวคือบัณฑิตมีงานทำเต็มที่ และบัณฑิตทำงานต่ำระดับ จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย

๒.๑.๓ ความสามารถทางการเรียน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีความสามารถทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

๒.๑.๔ สถาบันที่สำเร็จการศึกษา บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีคุณลักษณะด้านสถาบันการศึกษาแตกต่างกัน ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันที่มีชื่อเสียงจะมีแนวโน้มเข้าทำงานได้มากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาในสถาบันทั่ว ๆ ไป

๒.๑.๕ เชื้อชาติ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ กล่าวคือ บัณฑิตที่มีบิดาเชื้อชาติจีนมีแนวโน้มที่จะมีงานทำมากกว่าบัณฑิตที่มีบิดาเชื้อชาติไทย

๒.๑.๖ ประสบการณ์พิเศษ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีคุณลักษณะด้านประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน

๒.๑.๗ เพศ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีคุณลักษณะด้านเพศแตกต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิงสามารถหางานทำได้สูงกว่าเพศชาย

๒.๑.๘ อายุ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีคุณลักษณะด้านอายุแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้มีอายุในกลุ่มต่ำจะมีโอกาสได้งานทำสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุสูงกว่า

๒.๑.๙ ลักษณะงานในอุดมคติ บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีคุณลักษณะงานในอุดมคติไม่แตกต่างกัน

๒.๒ กระบวนการหางานของบัณฑิต

๒.๒.๑ การรับข่าวสารแรงงานของบัณฑิต บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีการรับข่าวสารแรงงานแตกต่างกัน โดยที่บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ จะได้รับข่าวสารแรงงานสูงสุด

๒.๒.๒ ทางเลือกสมัครงาน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีทางเลือกสมัครงานไม่แตกต่างกัน

๒.๒.๓ โอกาสได้งานตามทางเลือก บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีโอกาสได้งานตามทางเลือกแตกต่างกัน โดยที่บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ มีโอกาสได้งานสูงสุด

๒.๒.๔ การฝากงาน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีการฝากงานหรือสิทธิพิเศษในการเข้าทำงานแตกต่างกัน เนื่องจากในสังคมไทย มีการช่วยเหลือเจือจุนกันมาก

๒.๒.๕ จำนวนครั้งที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีจำนวนครั้งที่เข้าสู่ตลาดแรงงานไม่แตกต่างกัน

๒.๒.๖ ต้นทุนค่าใช้จ่ายหางาน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีค่าใช้จ่ายในการหางานแตกต่างกัน ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จะมีเงินทุนในการแสวงหาข่าวสารแรงงานได้มากกว่า

๒.๒.๗ ระยะเวลาหางาน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับและบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีระยะเวลาหางานแตกต่างกัน

๒.๒.๘ การเปลี่ยนงาน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ บัณฑิตทำงานต่ำระดับ และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีการเปลี่ยนงานแตกต่างกัน บุคคลที่เคยเปลี่ยนงานมาแล้ว จะทำให้ได้รับประสบการณ์ในการหางานเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประสบผลสำเร็จในการมีงานทำสูงกว่า

๓. การศึกษาวิเคราะห์รายการณี

ผลจากการศึกษารายการณีสามารถยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างบัณฑิตทำงานไม่ตรงสาขา และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย ในด้านคุณลักษณะส่วนตัวบางประการและกระบวนการหางานดังนี้

๓.๑ คุณลักษณะส่วนตัวและกระบวนการหางานของบัณฑิต

๓.๑.๑ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา บัณฑิตทำงานต่ำระดับไม่ตรงสาขา และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีรายได้ของครอบครัว และอาชีพของบิดาแตกต่างกัน บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา มักมีรายได้ของครอบครัวสูง บิดามีอาชีพข้าราชการระดับสูงหรือเป็นนักธุรกิจ

๓.๑.๒ ความสามารถทางการเรียน

บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา มีความตั้งใจเรียนเป็นอย่างดีในขณะที่เรียนและมีความรู้สึกพอใจผลการเรียนของตนเอง ส่วนบัณฑิตทำงานต่ำกว่าระดับไม่ตรงสาขา และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย ไม่ค่อยพอใจผลการเรียนของตนเอง

๓.๑.๓ การร่วมกิจกรรมขณะเรียน

บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา และบัณฑิตทำงานต่ำกว่าระดับไม่ตรงสาขา มีการร่วมกิจกรรมที่สนใจ และมีประสบการณ์เป็นผู้นำด้านกิจกรรม ส่วนบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย มีการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย เนื่องจากไม่ชอบและไม่มีเพื่อน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บัณฑิตขาดความมั่นใจในการติดต่อกับคนอื่น ๆ และส่งผลทำให้ยังหางานไม่ได้

๓.๑.๔ การเตรียมตัวหางาน

บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา มีการเตรียมตัวหางานตั้งแต่ยังเรียนอยู่ โดยมีงานรออยู่ก่อน และเตรียมตัวของตนเองเพื่อทำงานที่มุ่งหวังไว้ ส่วนบัณฑิตทำงานต่ำกว่าระดับไม่ตรงสาขา และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผย เตรียมตัวหางานหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

๓.๑.๕ การรับข่าวสารแรงงาน

บัณฑิตมีงานทำเต็มที่ไม่ตรงสาขา ไม่มีปัญหาเรื่องการรับข่าวสารแรงงาน เพราะได้รับข่าวสารแรงงานมากพอ บัณฑิตทำงานต่ำกว่าระดับไม่ตรงสาขา และบัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผยต้องการทราบข่าวสารแรงงานให้มากขึ้น

๓.๒ ความคิดเห็นต่อหลักสูตรและบริการทางวิชาการในมหาวิทยาลัย

ในด้านความเห็นต่อหลักสูตรและบริการทางวิชาการในมหาวิทยาลัย บัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารายกรณีทั้งหมดให้ข้อคิดเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสม ส่วนพวกวิชาเลือกควรเป็นวิชาการสมัยใหม่ และเปิดกว้างให้นิสิตได้เลือกตามความถนัดและความสนใจ เพราะในการทำงานมักได้ใช้ความรู้จากวิชาเลือกและวิชาพื้นฐาน ซึ่งนับว่าเหมาะสม เพราะสามารถปรับหลักสูตรได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงวิชาเอก-โท

ส่วนการจัดบริการทางวิชาการในมหาวิทยาลัย บัณฑิตเห็นว่าควรให้ข้อมูลข่าวสารแรงงานให้มากขึ้น และมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับภาคเอกชนให้มากขึ้น ในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในภาคเอกชน

๓.๓ ความคิดเห็นต่องาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของบัณฑิตทำงานไม่ตรงสาขา

บัณฑิตทำงานไม่ตรงสาขา มีความเห็นว่า วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานได้บ้าง โดยเฉพาะวิชาเลือก และวิชาพื้นฐาน ความพร้อมที่จำเป็นในการทำงานได้แก่ ความพร้อมทางบุคลิกภาพ ทางการเงิน และเรื่องสุขภาพ

บัณฑิตมีความเห็นว่า ควรสนับสนุนให้ผู้จบการศึกษารุ่นใหม่ มุ่งทำงานประเภทไม่ตรงสาขามากขึ้นในอนาคต เพราะมีรายได้ตอบแทนดี และไม่มีอุปสรรคในการทำงาน ถ้ามีก็สามารถแก้ไขได้

๓.๔ เหตุผลในการว่างงานและความคาดหวังของบัณฑิตว่างงาน

บัณฑิตว่างงานโดยเปิดเผยคิดว่าเหตุผลสำคัญที่ยังไม่ได้ทำงาน คือ ความรู้ทางวิชาการไม่เพียงพอ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และขาดผู้ฝากงาน เป็นต้น

ในด้านแผนการที่จะสมัครงานต่อไป บัณฑิตทั้งหมดคิดจะสมัครงานต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้งานทำ แต่ไม่มั่นใจว่าจะได้งาน บัณฑิตบางคนต้องการหาความรู้เพิ่มเพื่อเข้าทำงาน ขณะที่ยังว่างงานอยู่บัณฑิตได้รับเงินช่วยเหลือจากครอบครัว

การนำไปใช้และประโยชน์ในแง่ปฏิบัติ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัญหาไม่มีการจ้างงานของบัณฑิตสาขานิติศาสตร์และศึกษาศาสตร์นั้น มีอยู่จริง บัณฑิตยังมีอัตราการว่างงานสูง แม้จะใช้เวลาหางาน หลังจากสำเร็จการศึกษามาแล้วถึง ๓ ปีก็ตาม ทำให้มองเห็นแนวโน้มว่าบัณฑิตควรมุ่งไปทำงานที่ไม่ตรงสาขาของตนให้มากขึ้น และการทำงานไม่ตรงสาขานั้น มักจะมีรายได้สูงกว่าการทำงานตรงสาขา โดยที่บัณฑิตจะต้องทำงานหนักขึ้น (ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์สูงกว่า) จากข้อค้นพบนี้ สถาบันการศึกษาก็ควรจะปรับหลักสูตรให้มีความหลากหลายหรือยืดหยุ่นมากขึ้น เป็นต้นว่าเน้นให้มีการปฏิบัติจริงในด้านวิชาการมากขึ้น เปิดวิชาเลือกให้กว้างขวางนิสิตมีโอกาสเลือกได้ตามความสนใจและควรเป็นวิทยาการสมัยใหม่ที่มีความต้องการบุคคลเข้าทำงาน หลักสูตรควรมีวิชาทั่ว ๆ ไปมากกว่าวิชาเฉพาะทาง เพราะบัณฑิตหางานทำตรงสาขาได้น้อย ซึ่งจากการศึกษานี้ บัณฑิตทำงานไม่ตรงสาขามักไม่ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา ดังนั้นควรให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปให้มากเพื่อที่จะหางานได้กว้างขวางมากขึ้น

นอกจากนั้นสถาบันการศึกษาควรเอาใจใส่ต่อปัญหาการมีงานทำของบัณฑิตให้มากขึ้น ควรมีหน่วยงานทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ รับผิดชอบบัณฑิตตั้งแต่การเสาะแสวงหาแหล่งงานในที่สุดท้ายของการศึกษาตลอดจนให้ข้อมูลข่าวสารแรงงานแก่บัณฑิตที่จบไปแล้ว และติดตามผลการหางานของบัณฑิตเป็นระยะ ๆ

ในส่วนตัวบัณฑิตเองควรเปลี่ยนค่านิยมและแนวทางการทำงาน โดยหันไปสนใจงานประเภทไม่ตรงสาขาเพิ่มขึ้น เพราะยังมีงานประเภทนี้อยู่มากในตลาดแรงงาน ควรมีการเตรียมตัวเพื่อการทำงานในขณะที่เรียนอยู่ โดยหาข้อมูลข่าวสารแรงงาน หาความรู้เกี่ยวกับลักษณะอาชีพใหม่ ๆ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ในมหาวิทยาลัย อันจะช่วยเพิ่มโอกาสการมีงานทำของบัณฑิตเองให้สูงขึ้น